СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 70. Джерзи Сити, Н. Дж., четвер, 26. марта, 1925. VOL. XXXIII. No. 70. Jersey City, N. J., Thursday, March 26, 1925. THREE CENTS.

Президент каже Келогови робити приготовання до розоружної конференції.

ВАШИНГТОН, 24. марта. — Президент Кулидж приказав секретареви стейту Келегови поробити приготовання до нової розоружної конференції.

Президент казав Келогови поступати дуже обережно. Келог мабуть наперед розвідатися, на стільки така конференція може сподіватися доспіху. Видно, президент хоче бути певний, що конференція, як буде скликана, вдасться. Злучені Держави не вишлють запрошень до других держав так довго, поки во-ни не дістануть запевнення, що держави готові до дальшого обмежения своїх зоружень.

Як відомо, конференція має відноситися лишень до зоружень на воді. Питанне зменчення зоружень на суші президент не вважає американською справою.

З НАФТОВОГО ПРОЦЕСУ.

ШАЙЕН, Вайоминг, 24. марта. — Після виводів адвокатів уряду прийшли нині до слова адвокати пізваних. Сі старалися доказати судови, що нафтярі не допустилися ніякого обману ні хабарництва, бо позовник, себто федеральний уряд, не доказав, що гроші, які дістав бувший міністер внутрішних справ Фол походять справді від нафтярів.

НЕ ПРИНЯВ ПІДВИШКИ.

ВАШИНГТОН, 24. марта. — З усіх членів конгресу, що на основі ухваленого недавно закона дістали підвишку пенсії з 7,500 долярів на 10,000 долярів у рік, найшовся лишень один, який сеї підвишки не приняв. Є ним Генрі Такер, конгресмен з Верджінії; він не приняв сеї підвишки тому, бо його прадід який сто літ тому назад не приняв підвишки від тодішного конгресу.

Коли в конгресі йшли дебати за підвишку, то найшлося було кільканайцять членів конгресу, які заявили, що підвишки не приймуть.

ЩЕ МРУТЬ ЖЕРТВИ ТОРНАДА.

ШИКАҐО, Илинойс, 24. марта. — Нині донесено з околиці, навіженої торнадом, про 14 нових смертий жертв торнада. Число всіх жертв подають тепер на 827 погибших та 3,749 ранених.

Лікарі Червоного Хреста упевнюють, що небезпека пошести минула та що дальші смерти жертв не дають найменчої причини до побоювань пошести. Червоний Хрест піднос-сить також ратункову акцію, яку зарядили хлопці з американської організації пластунів („скавтів").

ПОСТАВИЛИ НА СУД ВІДОМОГО ОПРИШКА.

ГАРҐФОРД, Конетикат, 24. марта. — Нині почалася тут судова росправа проти відомого американського опришка Джералда Чепмена, котрий втік з вязниці в Атланті, де він відсиджував довшу вязницю за участь у міліоновім рабунку почти, а втікши з вязниці брав участь у кількох нових рабунках і підчас одного з них забив полісмена. Тепер він відповідає за вбивство.

РОЗБИШАКА ПРИЗНАВСЯ ДО 600 РАБУНКІВ.

НЮ ЙОРК, 24. марта. — Як каже міська поліція, арештований недавно 26-літний Пилип Голдбергер признався поліції до понад 600 вломів, з яких він дістав до 50,000 долярів. Зрадив його товариш, котрого він вважав за приятеля.

ГЕРОЙСЬКИЙ МОСТОВИЙ СТОРОЖ.

ЛОРЕЛ, Делавер, 24. марта. — Р. В. Дан, сторож зелізничого моста на Лорел Ривері, побачив нині сполудня, як з моста впала в воду дитина. Сторож зараз наставив сиґнал, щоби задержати перед мостом поїзди, а самий кинувся в воду ріки з висоти 35 стіп та витягнув дитину з певно смерти. Вратована дитина має всего 3 роки; вона номандрувала від хати родичів та попала в ріку.

МЕКСИКАНСЬКІ ЮНІЇ ЗА ПРАВО СТРАЙКУ.

МЕКСИКО, 24. марта. — Мексиканські юнії зелізничих робітників противляться ухваленому недавно законови про перебранне всіх зелізничих робітників на становище державних робітників, бо сей закон рівночасно позбавляє робітників права страйку. Уряд настає на сеім зарядженню, авча юнії грозять страйком в обороні права до страйку.

КАНАДА НАКЛАДАЄ МИТО НА АМЕРИКАНСЬКИЙ ВУГОЛЬ

ОТАВА, 24. марта. — Канадійський парлямент постановив піднести мито на американський вуголь дрібної величини, а зате пустити без мита анґлійський.

КЛЕН ПОЗИВАЄ В СУД ЗАКОН ПРОТИ ТАЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

Рочестер, Н. И. 24. марта — Кк-Клакс-Клен почав процес за уневажнение стейтового закону, котрий приказує всім потайним організаціям подавати до уряду спис своїх членів. Недавно за переступлене сього закона арештовано провідника Клена Брайента.

ПОЖАР РАТУША.

Ню Порт, Р. Ай., 24. марта. — Вчасним ранком сього дня погорів ратуш міста Ню Порту. Шкода виносить коло чверть міліона долярів.

Підчас пожару погиб один пожарний сторож, а другий вийшов з тяжкими ушкодженнями тіла.

ОГРАБУВАЛИ ПОЧТОВИЙ УРЯД НА 40,000 ДОЛЯРІВ.

Шикаго, Илинойс, 24. марта. — Банда опришків обрабувала почтовий уряд в місті Велпарейсо, в стейті Індіяні, на 40 тисяч долярів.

ВБИВСТВО НА ТЛІ ПРОГИБІЦІЇ.

Патерсон, Н. Дж., 24. марта. — Поліція, котра розслідже обставини смерти Джосефа Джейбокса, місцевого фабриканта, котрого тіло відкрито недавно в ріці Пасаїку, догадуються, що Джейкобс погиб з руки бутлеґерів.

НЕ БУДЕ НОВИХ ЗМІН У КАБІНЕТІ КУЛИДЖА.

Вашингтон, 24. марта. — З Білого Дому знова заперечують чутки, що незадовго мають наступити нові зміни в кабінеті Кулиджа.

ВИДАВЦІ ГАЗЕТ БАЧУТЬ ПОТРЕБУ ПІДНЕСЕННЯ ПЕРЕДПЛАТИ.

Алтуна, Па. 24. марта. — Зібрані тут на конференцію делеґати організації зарядчиків газет прийшли до переконання, що новий почтовий закон примушує газети піднести передплату.

На основі обчислень предложених на конференції, кошта видавання газет значно побільшилися і сеї підвишки не можна покрити в ніякий спосіб, як лишень через підвишку передплати.

ПЕРШИЙ ЗАСУД СМЕРТИ НА ЖИДА В ПАЛЕСТИНІ.

Дня 18. лютого видав трибунал в Яффі засуд смерти на Жида меіра Иоселя Гіршенгорна, що походить з Люблина обвинуваченого за убійство своєї жінки. Причиною убійства була заздрість. Гіршенгорн виемігрував до Палестини в 1923 р. разом із 17-літною жінкою, що походила з Мадярщини.

УКРАЇНСЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ БАНК НА ВОЛИНІ

Український кооперативний банк на Волині з осідком в Луцку розпочав 10 лютого ц. р. свою працю. Будований на правдивих основах кооперації, з невисоким вписовим (5 зол.) і паем (10 зол). Банк вже сьогодня набирає такого характеру, який хотіли надати йому його ініціятори. — Банк стає чисто селянським. Короткий час праці і її висліди заповідають, що Банк стане скоро твердою економічною твердинею нашого селянства на Волині. Досі Банк має понад 60 членів, біля 800 зол. паевого, та 300 зол. запасового капіталу і біля 5,000 зол. вкладів. Позичок видано досі понад 6,000 зол переважно селянам. Урядження банку робить приємне враження. Зацікавлення Банком росте з дня на день, а села де колись були „кредитніє Т-ва" чи „Ссудо-сберегательние каси" звертаються зі справами утворення у них відділу Банку. При нагоді приходиться ствердити, що в Любні не має „Українського Банку", як це було недавно помилково подано в „Новім Часі" а тільки „Сільсько-Господарчий Банк дрібного кредиту, який тільки Українці заложили, а який тепер опинився в руках кацапів. Подаємо це, щоб не було баламуцтва.

Наше селянство Волині мусить памятати, що доля для укаїнського кооп. Банку в Луцьку в його руках. Це є посадження молоде деревце. яке наші селяни мусять доглядати. щоб колись користати з його обильних овочів.

ВОВКИ В РОСІЇ

Згідно із звідомленнями Москви, в Росії появилися ції зими вовки в дуже великій скількости. В нижно--новгородській губернії пожерли вовки за цю зиму більше, як 9,000 штук домашнього скота.

НАЙБІЛЬШИЙ ДОРОГОЦІННИЙ КАМЕНЬ.

Згаданий камінь є тепер в музеї в Шикаго. То білий топаз, що важить 90 фунтів. Обчислили, що він вистарчивби для прикраси 200,000 перстенів.

АРЕШТОВАННЄ ДИР. АНТОНА КРУШЕЛЬНИЦЬКОГО

В ночі з понеділка на вівторок 24 м. м. поліція перевела в помешканню деректора рогатинської гімназії У.П.Т. Антона Крушельницького кількагодинну ревізію. Самого дир. А Крушельницького під закидом комунізму (!) арештувала і негайно відставила до бережанської тюрми. Для пояснення слід зазначити, що п. Антін Крушельницький старий педагог і відомий український письменик, ледво три тиждні тому легально цілком повернув з Відня і зараз же виїхав на педагогічну посаду до Рогатина У Відни я. А. Крушельницький займався виключно видавничою діяльністю, а саме виданнями рідної і перекладної белетристики у видавництві ,Чайка'. Вже від літ у політиці не бере ніяої участи, а по своїх давніх політичних переконаннях. як правий ес-дек, тим самим є відомий, я противни большевизму. Арештування культурного діяча тої мірки, що Антін Крушельницький є по своїй імовірности, вислідом якоїсь доносу і свідчить знову про повну дезорієнтацію поліції відносно наших видних людей.

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ.

„Слово Польске" звідомляє, що після повороту мін. Тугута з Кракова, у Варшаві кружляли вістки, що справу українського університету полагоджено оконечно на конференції мін. Тугута з проф. Цолем „Сл. П". зазначує, що на скільки могло справдити, справа не зайшла так далеко, щоби можна говорити про її полагоду. Вкінці звідомляє „Сл. П.", що в найблизших днях має приїхати до Варшави Смаль-Стоцький для ведення переговорів у справі українського університету.

103-ЛІТНА РІЧНИЦЯ УРОДИН

В місцевости Діцум, на березі Північного моря живе вдова по рибалці Анна Брунс, що дня 22. лютого обходила 103-літню річницю своїх уродин. Вона живе коло свого сина, що має тепер сімдесять років.

Лойд Джордж каже, що Східна Галичина се нова Альзація і Льотарингія.

ЛОНДОН, 24. березня. — По промові британського міністра закордонних справ Чемберлейна встав бувший премієр Лойд Джордж і виголосив коротку промову, в якій осудив Польщу і договори, якими признано границі теперішньої Польщі.

Він сказав, що в однїй Польщі є тепер пять Альзацій і Льотарингій, які кождої хвилі можуть спричинити нову війну. Се, казав він, СХІДНА ГАЛИЧИНА, Вильна, польський коридор (шийка), Шлеск і вкінці Данціг, який тепер Поляки захоплюють.

Польща, говорив далі Лойд Джордж, є дійсною загрозою мира в Европі, ізза того, що 9,000,000 з її 27,000,000 населення ВЛУЧЕНО ДО ПОЛЬЩІ НАСИЛОЮ, ПРИ ПОМОЧІ ОРУЖЯ.

Чи хтонебудь у се вірить, кінчив він, аби така Польща устоялася, коли Росія і Німеччина будуть знову сильними державами?!

МЕКДАНЕЛД ПИТАЄТЬСЯ ЛОЙДА ДЖОРДЖА.

ЛОНДОН, 24. березня. — По промові бувшого премієра Лойда Джорджа спитався його бувший премієр Мекданелд, чому він так остро виступив проти Польщі, коли він також брав участь у будованню Польщі.

АНГЛІЯ ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА НІМЕЦЬКИМ ПЛЯНОМ.

ЛОНДОН, 24. березня. — Британський міністер закордонних справ Остен Чемберлейн заявив нині в палаті громад, що англійське правительство підпирає плян Німеччини про договір на „забезпечення" границь Франції.

Він зазначив, що Европа тепер стоїть знову перед вибухом нової війни і тільки одна Англія має змогу її перепинити. Англійське правительство, казав він, вважає найліпшим способом проти війни власне плян Німеччини і тому воно його підпирає.

Далі Чемберлейн сказав, що Німеччина хоче з власної волі підтвердити і запоручити теперішні границі Франції з Німеччиною і тимсамим забезпечити мир в Західній Европі.

Рівночасно, додав він, вона хоче заявити, що і за східні границі не буде вести війни і готова заключити умови з Польщею і Чехо-Словаччиною, в яких се запоручить, але одночасно вона не хоче зрікатись надій на зміни своїх східних границь через мирові переговори або за посередництвом Ліги Народів.

АМБАСАДА ПРИ ЛІЗІ НАРОДІВ.

ЖЕНЕВА, ШВАЙЦАРІЯ, 23. березня. — В кругах Ліги Народів появилась вістка, що Німеччина хоче купити тут на спілку з Австрією дім над озером на спільну німецьку і австрійську амбасаду при Лізі Народів.

Се вказувало-б, що Німеччина дійсно думає скоро вступити до Ліги Народів.

ОБЖАЛОВУЮТЬ РАДИЧА.

БІЛГОРОД, столиця Сербії, 24. березня. — Сербська влада обжалоеує провідника Хорватів Стефана Радича за „зраду" держави.

В скупщині (парляменті) його позбавлено мандату. Се дало привід до завзятої боротьби і бійки між Хорватами і Сербами.

АРАБИ ПРОТИ ЖИДІВ.

ЄРУСАЛИМ, столиця Палестини, 24. березня. — Арабські студенти оголосили страйк з нагоди приїзду британського дипльомата Балфора на отворенне тутешнього жидівського (гебрайського) університету.

НОВИЙ ЕҐИПЕТСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ.

КАЇРО, Еґипет, Африка, 23. березня. — Сьогодня одчинено тут новий еґипетський парлямент.

Відчиник його король Фуад, а його престольну промову прочитав премієр Зівар паша.

У промові короля згадало із жалем про убитте командата англійських військ сера Лі Стека і заповіджено заслужену кару для убийників. Далі сказано, що поволі вертаються добрі взаємини між Англією й Еґиптом. Посли приняли промову грімкими оплесками.

Головою парляменту вибрано Заглула пашу, що був премієром вчасі убиття командата англійських військ. Він одержав 123 голоси на 230 голосуючих. Премієр Зівар паша не вважає се звавою проти нього.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗАПОМОГОВІ ОРҐАНІЗАЦІЇ Й ДЕРЖАВНІ КОНТРОЛІ

Члени кождої запомогової орґанізації належуть до неї головно на те, щоби забезпечити свої вдови й сироти. Кождий просто член приступив до орґанізації тому, бо йому запоручили, що на випадок його смерти орґанізація дасть запомогу його вдові й сиротам.

Тому найважнійшою справою для всякої запомогової орґанізації є власне справа фонду для вдів і сиріт. Коли орґанізація зорґанізована так, що вона потрафить заплатити обіцяні посмертні по всіх своїх членах, без огляду на те, коли вони помруть, то ся орґанізація є сильна, се справдішна запомогова орґанізація. Коли орґанізація поставлена так, що вона не є певна, що потрафить сповнити всі свої зобовязання, то така орґанізація не є справді ніякою підпомогою ні забезпеченнем.

Кождий член, що справді любить свою родину і що справді хоче їх забезпечити на случай своєї слабости, питається себе: „Чи по моїй смерти моя запомогова орґанізація буде мати досить гроша заплатити посмертне для моєї вдови й моїх сиріт?" Батько родини й муж жени, котрому се байдуже, не є ніяким батьком родини і не варта того, щоби називатися мужем.

Кепських батьків та мужів, які отверто призналися, що їм се байдуже, є мало. Зате є богато вкритих кепських мужів і батьків, які нібито дбають за свої родини, але на ділі ніколи навіть не завдають собі питання, чи справді їх орґанізація потрафить виплатити посмертну запомогу його родині. Давнійше люди навіть не знали того, що орґанізація може бути виплатна та сильна на один-два роки, але може ослабнути на пізнійше. Нині вже майже кождий член запомогової орґанізації знає, що є богато запомогових братств, які через фалшиву орґанізацію, будуть виплачувати посмертне через кілька літ, але відтак не зможуть. Та мимо сього, що вони не знають, богато з них все ще не старається розвідати, чи певна та орґанізація, до котрої вони належуть. Є ще й нині люди, які належуть до запомогової орґанізації ось так для нехочу. Затягнув їх хтось, то вони належуть. Кажуть платити, то вони платять. Вмре скоро, то заплатять. Не вмре скоро, і орґанізації колись не стане гроша, то й се їм байдуже. Вони виступлять тоді з орґанізації й лишуть родину на ласку божу. Так роблять батьки родин, які на верха видаються добрими батьками, але на ділі справдішними батьками не є.

Але тут і заходить питанне: Як довідатися, котра орґанізація певна, котра орґанізація все буде виплатна, котра сповнить всі дані обіцянки? Справа не дуже легка до відповіди тому, бо рахунки, якими обраховується певність орґанізації, дуже складні й відомі лишень людям, які знають висшу математику. Щоби захоронити людий від непевних орґанізацій, та дати відповідь кождому чоловікови, що й не знає сих високих рахунків, ріжні стейтові уряди позаводили в себе закони, після котрих державна влада робить сі обрахунки сама, а відтак дає членам вислід сеї державної контролі. Від тоді найти відповідь на питанне: Чи моя запомогова орґанізація певна? не приносить трудностий. Истарчить дістати вислід урядової контролі, а там уже буде потверджено, чи орґанізація певна, чи вона справді дає запоруку виконання всіх своїх зобовязань.

Приходимо тепер до зовсім нового розуміння державної контролі та державного вмішування в запомогові орґанізації. В неодного з нас виробилося було таке понятте, що сі закони про запомогові орґанізації видавано просто з бажання вмішуватися в несвоє діло. Правда, держава може вмішуватися в приватне діло горожан безпотрібно, але державні закони про контролю над запомоговими орґанізаціями були придумані для охорони членів запомогових орґанізацій перед несовісними орґанізаціями, які обіцювали членам найріжнійші добродійства, не дбаючи за те, чи вони будуть мати силу сі обіцянки виконати. Тому розумний член запомогової орґанізації не буде дивитися на державну контролю з ненавистю, як дивиться на непотрібне обмеження горожанської свободи, але добачить в ній свою власну користь і буде з тої контролі користати. Коли державний уряд заборонить ухваляти нові добродійства за старі вкладки, то розумний член ніколи не стане за се кричати на державну владу, бо державна влада тому не винувата, що рахунок мертвими й невмолимими числами показує, що нова ухвала се пуста обіцянка, яка не може бути сповнена. Розумний член не стане нарікати на своїх урядників за те, що вони йому розказали за сей закон, як не стане розумна людина винувати лікаря за те, що він відкрив у неї тиф. Розумний член запомогової орґанізації, довідавшися про заборону державного уряду, насамперед подумає, що ся заборона зроблена для охорони членів перед нерозважними обіцянками орґанізації. Він не стане нарікати на уряди тим більше, що державні закони не забороняють запомоговим орґанізаціям ухвалювати ніяких добродійств для своїх членів, а лишень приказують, щоби на кожде добродійство було певне покриття з фондів, плачених до орґанізації.

Під большевицькою владою.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи" з Европи).

Деякі цікаві подробиці про становище на радянській Україні довідуємося із листа, одержаного недавно з Херсонщини. Автор листа, український інтелігент, що після революції перейшов до хліборобства і працює на своїм хуторі, пише м. и. так:

„...Нам дуже цікаво довідуватись про те, як освітлюються за кордоном сучасні події, бо це для нас нове і невідоме. Ми, невільні читачі і слухачі совітських інформацій, заучаємось вірити в те, що світова революція ось-ось прийде. Ми (розуміється, не по своїй волі) збираємо гроші на допомогу комуністам всіх країн, в яких ще люде не додумались до того щастя, яке має народ у радянських республіках. З приводу цього навіть наші „комсомольці" вже складають сатиричні вірші, як ось:

Пролетарі всіх країн,
Заглядають в наш загін...

Це треба так розуміти, що на ріжні податки для світової революції наш дядько мусить випродувати останню худобу.

...Ви б не пізнали колишніх комуністів, коли б почули, що вони тепер говорять про розвиток сільського господарства. Раніше визнавалося, що бідність і тільки вона одна веде людей у комуністичне царство небесне. А тепер зовсім інакше. Од комуністів на селі партія вимагає, щоб вони вели своє хазяйство зразково, для прикладу иншим селянам. Але з комуністів добрих хазяїв не буває. Хоч трапляються винятки: Деякі з них, маючи посади, захвачують побільше земельки, наймають робітників і робляться хазяями „на всю губу", як то кажуть.

Радянська влада примушена звертати особливу увагу на сільське господарство як на головне джерело доходу, з якого живе трохи не вся держава. За землю селяне платять єдиний сільсько-господарський податок, котрий вичисляється в звязку з кількістю десятин землі, робочої худоби й людей у господарстві, скільки десятин припадає на душу і який був урожай в даній місцевости. По містах влада тепер теж наглядає за цим, щоб робітники виробляли як мога найбільше товарів. Влада не панькається тепер з робітниками, як давнійше, а взялася цупко за них, так що за найменшу провину викидає людий з роботиц Народні учителі одержують тепер біля 25 карбованців на місяць. Лікарі одержують менше, як колись (фельшер має 21 карб. у місяць).

Цікаві події останнього часу це перевибори до рад. Раніше перевибори провадились дуже просто: компартія виставляла кандидатуру голови сільради із свох членів, аї виборщики мали її тільки затвердити. Тепер воно мало теж так бути, але в деяких селах виборці заявили свої права і попризначали, кого самі хотіли. Навіть на районних зїздах на голову районних виконавчих комітетів вибирали непартійних. З того видно, що селянство що-далі стає все активніше і береться до керування своїми справами, обмежуючи опіку компартії. Але комуністи цьому не раді готові бачити у кождому русі селянина контрреволюцію.

Тепер у нас проводиться „українізація". Як по школах, так і по державних установах вимагають у службовців знання української мови. Але українізація йде дуже помалу: комуністична бюрократія пише й говорить по російському і цим дає поганий приклад нижчим службовцям, які теж недолюблюють „мужичої мови".

Українське село оживає поволі тяжкою працею наших селян. На місцях, де давніше були тверді панські толоки, виростають нові хуторі і оселі. Вистроюються нові селянські хатки, степ розораний, все приймає инший вигляд. Дивишся іноді в цей степ без кінця і краю, укритий снігом, і починаєш доходити до якогось фільософського просвітлення: Мені здається, що вся історія українського народу заложена на ґеоґрафічнім положенню України. Дивлюсь на могили, в яких поховані всякі скитські, савроматські, ґотські та инші князі й королі, що колись жили на українській землі. Де вони поділися? Яка корова позлизувала їх своїм язиком? А ми живемо, як жили далекі наші предки-хлібороби. Ми як билина припали до цієї чорної плодючої землі-матері і пережили всяких кочовників, які не плугом, а списом орали землю. І я певен, що й сучасних північних кочовників жде доля їх попередників. „Плідна мати українська". В нашім умінні прирости до землі полягає секрет того, що нас не викорінили й не викорінять ніякі сили, що як вихор літають над Україною".

ГАЛИЧИНА НА КРАЮ ПРОПАСТИ.

Недорід, мишва, сухітничі груди землі. — Перед весняними засівами. — Державна кредитова допомога як шпичка. — Голод. — Досить байдужности.

(З львівського Діла).

Українське село докотилося до краю пропасти. Голод, нужда, податки, поліцейська докучливість, гульня аґентів Польської Дирекції взаїмних обезпечень і екзекуторів — ось благодати, які спадають на село як з рога обильности.

Нечуваний недорід 1924 року катастрофально відбився на селянському населенні. Допомога держави в озимих засівах була просто зникаюча в порівнанні з розмірами катастрофи. До тогож опроцентований озимо-засівний кредит є платний 15. листопада 1925 р. Тепла зима при недостачі атмосферичних опадів викликала появу мишви і суслів, що вже знищили майже половину засівів. В деяких повітах озимі засіви так пориті мишвою, що поверхня землі аж піднімається, то знову опадає, виконує постійний відвиховий рух, як людина хорими сухітничими грудьми.

Не перечимо, що в корінній Польщі, якої не засягнув своїм руйнуючим крилом недорід, де — навпаки — (як пр. в Познанщині) був значний врожай, стан засівів є добрий. Та на українсько-національних землях взагалі, а в Галичині особливо засіви є лихі, крайно лихі.

Катастрофа села ще збільшується через безвиглядність весняних засівів. Село голодує, корчиться в своїх найпримітивніших потребах, безрадне серед загального лихоліття, а допомоги ні звідки. Правда, польська влада виасиґнувала позабуджетовий кредит у висоті 7 міл. 500 тисяч зол. на весняні засіви, та це капля в морі. До тогож на Сх. Галичину призначено тільки половину кредиту (3 міл. 750 тисяч зл.), з чого на львівське воєвідство припадає 1,625.000 золотих, а на тернопільське і станиславівське по 1,062.500 золотих. Колиж зважити, що найменше половина признаного кредиту дістанеться великій власности, то на селянську власність припаде всього яких 1 міл. 800 тисяч зол. Та на цьому не кінець, бо з цеї суми в першу чергу будуть підпомагані давнійші і недавні польські кольоністи, так що на українське село припаде всього-на-всього який 1 міл. зол. Одначе й цим не вичерпується деґресія державних засівних кредитів. Переведення кредитової допомоги на весняно-засівну акцію віддано політичній владі (адміністративним чинникам), а тим самим вже в зародку звихнено реальну мету цілої акції. Воєвідські й повітові допомогові комітети (при воєводах і старостах) зложено так, що один-одинокий голос представника української хліборобської орґанізації („Сільського Господаря") серед представництва польських великих і малих власників є тільки голосом „вопіющого в пустині". Правда, подекуди є ще й другий репрезентант українського хліборобського населення, представник „Русского Рольничого Союзу". Та з такого репрезентанта українське селянство не тільки не має ніякої користи, але й поносить велику шкоду. Для прикладу згадаємо, що представник цеї мертвої „старорусскої" орґанізації у львівськім воєвідськім комітеті о. Іван Костецький постійно голосує з представниками польського обшарництва проти інтересів українського селянства. На засіданні львівського воєвідського комітету з 15. лютого ц. р. коли виринула справа проведення кредитової акції та коли інж. Ю. Павликовський виставив домагання щоби кредити на весняні засіви розділено через „Центральну Касу спулек рольнічих" і центральну касу українських кооператив „Краєвий Союз Кредитовий", о. Ів. Костецький піддержав польське внесення і заявився за відданнєм всієї акції „Центр. Касі спулек рольнічих", щоби виминути „національні і партійні тертя". Ясно, що супроти такої постави внесення інж. Павликовского провалилося, одержавши тільки голос внескодавця.

Державна допомога є тільки опроцентованим кредитом (на 6 проц., не згадуючи всіляких додатків), платна 31. жовтня 1925 (кредитова поміч на озимі засіви платна 15. листопада 1925). Такий кредит одержує тільки власник помітнійшого господарства, а малоземельні селяне є фактично виключені від допомоги. Зайвим буде зупинятися на тому, що навіть селянин, на якого спаде благодать кредитової допомоги, по суті не буде мати з неї у висліді ніякої реальної користи, бо в осени він мусітиме потрійно або й почвірно її звернути з огляду на ріжницю цін. Годиться зазначити, що в моменті преліминування позабуджетового кредиту на весняні засіви, сотнар сівного збіжжа коштував 25 зол. Сьогодня його ціна підскочила майже на 100 відсотків (44 зол.). Тимсамим реальна вартість сівного кредиту впала на 50 відс. що ще більше поглиблююче розходження цін при осінній сплаті.

Правда, рільнича комісія польського сойму ухвалила на зрівнання обниженої реальної вартости первісного кредиту другу дотацію також у висоті 7,500.000 зол., одначе, — як заявив представник уряду — міністерство скарбу не має джерела на покриття цеї дотації. Це значить, що ухвалена дотація мусить лишитися в сфері мрій і побожних бажань.

Годиться теж зазначити, що стан господарської катастрофи тільки у відношенні до українського селянства на основі даних „Сільського Господаря" з 10. січня ц. р. вимагав для відвернення страшних наслідків катастрофи 6,100 вагонів сівного збіжа. Тепер же розмір сівної катастрофи виявляється далеко більшим. На обсіяння вівсом і ячменем около 680.000 га. землі треба понад 12 тисяч вагонів збіжа. За асиґновані дотепер кредити для Сх. Галичини (3,750.000 зол.) можна тепер набути найбільше 850 вагонів сівного збіжа, а з того тільки яких 250 вагонів для українського селянства. Колиж мати на увазі, що замісць збіжевої допомоги, якої домагався „Сільський Господар", приноровлено роздрібну грошеву допомогу, то це ще обнизило кількість вагонів збіжа що найменше на одну третину. Таким чином вся допомогова акція на весняні засіви, коли навіть поминути спосібні шляхи її переводження, є зведена в нівець.

Виглядає це так, як в тій приповідці про роблення човна, опісля корита, згодом ложки, доки вся історія не скінчилася шпичкою. Такою шпичкою є й державна допомога на весняні засіви, шпичкою, яка принесе малу або й ніяку користь, а яку українське селянство відчуватиме докучливо дуже довгий час.

Але катастрофа українського села не вичерпується весняними засівами, навіть — як би ця справа була якнайкраще поставлена. Очевидно, кредитова допомога на весняні засіви, хоч як вона важка, слабка і мало доцільна, а в наслідок докучлива, обійме тільки богатих селян і подекуди середняків. А що будуть робити малоземельні, які не мають достаточного гіпотечного підкладу на одержання кредиту. Вкінці, що жде безземельних, що взагалі нічого не мають крім двох рук?

Українське село є на краю пропасти, не тільки щодо засівної кампанії, але ще більше щодо голодової катастрофи, яка зловіщою чорною хмарою нависла над селянськими хатами. Тому приходиться нам ще раз пригадати українським відповідальним чинникам цю преважну проблему та візвати їх до зарадчих кроків, щоби не було запізно, щоби своєю байдужністю, як неґативним відношенням, не допустити до повного розстрою села, його економічної а з тим і кожної иншої сили, знищення села, його відпорности і життєвої енергії є одночасно. Знищенням не лише відбудови, але й розбудови і надбудови збірного українського життя та ослабленням національного орґанізму на довгі-довгі роки.

Ф. Ф.

КОБЗАР НА КУБАНІ.

Промова п. В. Лугового, кубанського родича, виголошена дня 15. с. м. на Шевченковім святі в Ню Йорку.

(Від Редакції: Кубаню, а властиво Кубанщиною, зветься край між Азовським морем і Кавказом; Кубань се ріка, що протікає через сей край. Кубанщина займає 92.000 квадратових кільометрів та має 1¼ міліона населення, з чого більшість Українці. В деяких повітах Українці творять 79—81% населення. Решта населення Москалі та Черкесси, кавказькі верховинці. Столицею Кубанщини є Катеринодар над Кубаню. Кубанщина на північ від Кубані степова, низова, а на південь се підгіре Кавказу. Кубанщина — пребогатий край на збіже, худобу, ліси і нафту.

В староруських часах Кубанщина звалась Тьмутороканю і належала до київських князів, а потім творила окреме українське князівство. Між иншими княжив там Ростислав, син Ярослава Мудрого, якого сини були опісля першими галицькими князями (Володар і Василько). Як Татарва заняла чорноморські степи (по 1250 році), вона заняла і Кубанщину. Аж по зруйнованню Січи царицею Катериною II-ою (1775), Кубанщину сколонізували Запорожці і другі виселенці з України — головно з Полтавщини. Кубанці творили окреме військо та мали обмежену автономію. Замітне, що наріче кубанське близше навіть до галицького чим полтавське. Се тому, що Кубанці потомки Запорожців, які набирались з усіх укр. земель. В останні часи Січи було там особливо чимало Подолян та Волинців, що були замішані в гайдамаччину.

По революції Кубанщина хотіла лучитись з Україною. Большевія та Денікінщина перешкодили сему. Денікін повісив чи розстріляв чимало кубанських укр. провідників. Тесаме робили большевики. З мусу, а не з доброї волі, Кубанці попали в союз з Врангелем, котрий обіцював їм автономію. Як Врангель провалився, яких 15.000 Кубанців виселилось до Болгарії, Туреччини та Сербії. Деякі проживають в Чехії, де в Празі є „Укр. Кубанський Комітет", що виготовив велику наукову книжку про Кубанщину. На видання сеї цінної книжки призачено дохід з нюйорського Шевченкового Свята).

* * *

За горами гори, хмарами повиті
Засіяні горем, кровію политі.
Споконвіку Прометея
Там орел карає,
Щодень Божий добре ребра
Й серце розбиває...

Так оспівав великий Кобзар гори, якими судилось стати південним кордоном Кубанщини — землі заселеної переважно Українцями, нащадками Запорожців. Кубанщина з давних-давен була українською землею, але татарська руїна одірвала її на довший час від України. Аж в 1792 році, після останнього зруйнування Запорожської Січі Москалями, недобитки її з кошовим Х. Чепігою пішли шукати щастя-долі в степи й плавні Кубанщини і відновили приналежність цієї землі до вкраїнського народу. В новому краєві Запорожці заложили всі свої 38 куринів, які і дали початок головним кубанським станицям як: полтавська, уманська, корсунська, ...нівська, батуринська і инші. В оцих куринях-станицях осілі жонаті козаки, а нежонаті на правому боці Кубані, де тепер Катеринодар, збудували курині-казарми, в яких і жили разом в товаристві, дотримуючи всіх січових звичаїв.

Ось так з Дніпра на Кубань перенесено Запорожську Січ. Таким шляхом частина українського народу не знала кріпацтва і панської неволі. Але цю частину на новій землі стрінула инша недоля; вона одірвалась від національного грунту України і підпала під [illegible] умови обмосковлення. Москалі памятали вільний дух Запорожців, їх вперту відданість своїм звичаєм, своїй Україні. Тому вжили своїх заходів, щоб з корінням знищити на Кубані і спогади про Україну. З цією метою по смерті Чепіги заборонено вибирати як кошового так і взагалі старшину; в урядуванню й школах наказано вживати лише московську мову. Гімназію, що відчинили Запорожці, одну з перших в усій Росії, приказано зачинити. Офіцерів-Кубанців виховувано лиш по петербурських, московських та оренбурських військових школах, щоби вони забули, якого вони роду та свою рідну країну.

Цей національний гніт у нащадків прадідів великих застав Шевченко, приятелюючи з тодішним кубанським кошовим Яковом Кухаренком. Останній, як міг, боронив на Кубані українство. Він постійно листувався з поетом, коли той був і на засланні. Йому-ж Батько Тарас присвятив свою поему: „Москалева Криниця". В ті-ж часи на кордоні Кубанщини Москва доконувала винищуваня кавказких верховинців. Цю страшну подію Тарасова Муза оспівала в однім з найкращих її творів „Кавказ", творі, котрий став доказом при обвинуваченню і засланню поета в орську фортецю. Закликаючи верховинців до боротьби проти Москалів, поет відчував і ту розпуку, в якій опинились Кубанці, яких примушено рядом з московським військом воювати проти верховинців. Свій сум і співчуття Кубанцям Шевченко засвідчив тому-ж Кухаренкові такими словами:

„І Тебе загнали, мій друже єдиний,
Мій Якове любий! Не за Україну,
А за її ката довелось пролить
Кров добру, не чорну, довелось запить
З московської чаші, московську о-
[труту..."

Після смерти поета в Кубанщині, опріч звичаїв і пісні, єдиним національним просвітком лишилась одна - однісінька книжка. Книжку, цю видко було по всіх-усюдах: Продавано її по всіх залізничих двірцях де були кіоски, по пароплавним пристанням; продавали її книгоноші на ярмарках і базарях. Її розкуповували і мали в кождій хаті, як національне евангеліє. А книжка ця се був „Кобзарь" Тараса Шевченка. По „Кобзарю" Кубанці вчились читати на рідній мові, „Кобзарь" був единим історіком їх минулого. Він був единим „пророком" на майбутне. Він же був единим доказом проти московської брехні, що по українськи не можна писати, що української мови нема, а тільки „говор" некультурних, „хахлів". Лише завдяки Кобзареві за 125 літ московського панування пересічний Кубанець:

Не одцурався того слова,
Що мати співала,
Як малого повивала,
З малим розмовляла;
Не одцурався того слова,
Що про Україну
Сліпий старець сумуючи
Співає під тином...

З упадком царизму в Росії на Кубанщині раптом прокинулись Кобзареві діти. Кубанці-учителі в перші-ж дні революції винесли резолюції про негайну потребу навчання по- [illegible] українських курсів для учителів, а одну з учительських семинарій переведено на вкраїнську мову; станиці незабаром обрали депутатів і післали до столиці Кубанщини Катеринодару для утворення ладу в своєму краєви. Делегати ці — читачі „Кобзаря" назвали свої збори по прадідному звичаю „Радою", а не зїздом, чи „кругом" як того домагались Москалі. Рада відновила на Кубанщині стародавню виборчу владу з отаманом на чолі, а всі московські заходи про утворення московського губерніяльного ладу одкинено як чужі. Згодом-же члени цієї Ради заявили відверто і хто вони? Яких батьків? Чиї сини? і вказали, що Кубань несе свої хвилі в одне море з Дніпром-Славутою, а не з московською матушкою-Волгою. **В лютім 1918 р. Кубанська Рада постановила федеруватись з Україною.** Зявились по кубанським станицям і живі Кобзарі... То були молодики, котрі з бандурами на збори в перші-ж дні революції, а потім до війська, і в години відпочинку своїм співом нагадували про Берестечко, Морозенка, Костя Гордієнка і т. д.

Безперечно, „Кобзар" як основа виховання привів і приведе все пересічного Кубанця до думки, що лише разом з Україною він мати-ме

„Свою хату,
„Свою правду
„І силу і волю...

та що аж в тій хаті,

„В сімї єдиній
„В сімї вольній, новій

всі Українці відсвяткують найбільше свято Тобі, Великий Вчителю, Тарасе!

ЗЕМЛЯ ДЛЯ СЕЛЯН.

Промова посла Андрія Пащука в польському соймі дня 19. лютого 1925 року.

Дня 15. липня 1920 р. в обличі смертельної небезпеки для уряду буржуазії в Польщі ухвалив сойм закон про земельну реформу. Так звана лівиця того сойму, тоді дуже тріюмфувала, хоча було річю безсумнівною, що земельна реформа навіть така, яку тоді прийнято, ніколи не буде проведення в життя.

Оманою є думка немовби то в Польщі прийняття якогось закона було рівнозначним з його виконанням, аж надто вимовним доказом на те є польська конституцію, про яку так багато балакав Строньскі, а яка не зважаючи на її приняття, донині не ввійшл в життя в польській державі.

А чому воно так діється? Тому, що конечною передумовою введення якогось закона в життя є боротьба за нього його оборона та фактичне введенне в життя якоюсь досить сильною і політичною зорганізованою клясою. В Польщі одинокою клясою, що має свободу організації, якїо вона завзято боронить є буржуазія (чи краще поміщицтво і буржуазія) Доки отже селяни, та робітники не зможуть протиставити себе буржуазії, як зорганізована політично суспільна сила, доти з того, що ухвалить сойм, входити ме в життя тільки те, що йде по лінії інтересів буржуазії, або те, що вона толерує. Сумна історія земльного закону незбито не доказує. Ухвала цього закону була тільки політичною демонстрацією, що мала на меті зорганізувати селян для оборони польських маєтків. Йшло про те, щоби селянин і робітник почував себе співвласником поміщицької землі, та, щоби її боронив проливаючи кров.

Не зважаючи на напружену акцію „Пяста" і „Визволення" не зважаючи на ошуканства селян і сільських робітників, село домагається щораз енергічнійше проведення земельної реформи. Навіть найбільш уступчиві для буржуазі посли не можуть вже здавити щораз грізнійшого протесту села. Коли вони бодай позірно не роблять чогось для проведення земельної реорми, то загрожує їм втрата польських мандатів. Звідси й натиск деяких послів на уряд. Є це тільки слабий відгомін того крику на землю, що зривається зі закріпощено польськими общарниками і капіталістами груди беземельних і малоземельних селян.

Відібрати панам землю — ось що чути на всіх вічах і селянських зібраннях. Під прапором тих криків рішив уряд Грабского зробити знов якийсь жест для успокоення села, як це було тому 6 літ.. Передовсім хочу звернути увагу на деякі прикмети, що ріжнять нову земельну реформу від старої. Тамта, написана під загрозою робітничо-селянскої армії, що підходяча до Варшави, була, правда, дещо загальна, але не зважаючи на всю неясність, та недокладність, була вона більше ріщуча та яснійша від тої, яку нам тепер пропонують. Новий закон є такий складний покликує всяких органів влади до співділання, старається взяти на увагу богато складних випадків, що практичне його проведенне втопиться в трясовищі безплодної бюрократичної писанини. Досить пригадати, що численні точки того закону вимагають співпраці, аж трох міністерств; земельної реформи, скарбу, та рільництва і державних дібр. Яка сила пробеться крізь усі ті інстанції навіть тоді, коли не буде саботажу з поміщицького боку? А що саботаж буде і тодуже успішний, в тім хіба ніхто не сумнівається вже нині проти реформи заявляються дуже енергічно органи крайньої правиці.

Зазначую з гори, що не маю наміру подрібно розбирати цілий проект нової реформи. Я хочу звернути увагу тільки на виявлену в ній суспільну тенденцію. В законі з 15. липня 1920 р. було сказано (арт. 1. 345), що Головний Земельний Уряд переведе примусовий викуп; 3) маєтків набутих в часі війни, отже від 1. серпня 1914 р. до 14. вересня 1919 р. особами, для яких хліборобство не було і не є професією; 4) маєтків, які на протязі останніх літ змінили більше ніж два рази власника, з випятком випадків, де майно перейшло шляхом спадку або запису; 5) земельних маєтків, придбаних в часі війни з лихварських доходів.

Наведені точки знайшлися в законі з агітаційних мотивів; треба було сказати селянам і робітникам: „дивіться! ось вам даємо землю! а відбираємо її спекулянтам.

Тепер такі гасла були недорічні. Бож не мале число цивільних і військових достойників дійшло саме в останніх часах таким чином до посідання великих земельних маєтків. Як що прийшлосяби справджувати яке майно виросло з лихварських прибутків, то можнаби повнити недискретність супроти найвпливовійших достойників. Цеж в останніх часах земля густо-часто переходила з рук до рук змінялися власники, які вважали, що льоката свіжо нагарбаного капіталу в землю є в в Польщі найпевнійшою.

В новому законопроекті пропущено вище наведені пункти, та зложено його в дусі прихильному для земельних доробкевичів, земельних спекулянтів та лихварів, з якими уряд Грабского не має наміру порізнюватися, бо — це його найвірнійші приятелі.

А якже означено в новому проекті ціну примусового викупу? Ось у законі з дня 15. липня 1920 р. в 13. арт. стоїть: „Ціна викупу нерухомостий має становити половину середньої базарної ціни, яу платиться за маєтки в даній околиці". Тодішній законопроект думав, що коли поміщик одержить половину базарної ціни, на землю, то й так кривди не мати ме на те. Новий проект постановляє в арт. 22., що ціна викупу нерухомости усталюється згідно з фактично реалізованою ціною останнього платного набуття даного маєтку, або його части'. Або, що не може нічого тратити. Коли ціна завдяки спекуляцій була високо підбита то держава, чи селяне, що загосподарються на парцелях вернуть спекулянтові докладно все, що він за езмлю заплатив, бо чейже не може мати ніякої страти.

Забезпечення інтересів посідаючих і общарників — ось головне пілкування закону. Чи і як селянин упорається з тими тягарами то вже другорядна, або й зовсім підрядна справа. Цеж йде про те тільки, щоби сказати виборцям, заспокійтесь, земельна реформа вводиться в життя!

А хтож має оцінювати землю навіть після тих лихвярських цін? Звичайний прийнятий загально спосіб поступовання вимагає в таких випадках представників обох заінтересованих сторін. З одного боку представника обшарників, а з другого представника покупців, тобто безземельних, або малоземельних селян. Тимчасом урядовий проект передбачує в 23. арт. представників „більшої (понад 100гек.) і меншої земельної власности". Згідно з тим означенням у характері представника меншої власности зможе виступати й той, що має наприклад 50 або хоч би тільки 30 гек, отже богатий селянин, якому залежить на тому, щоби бідноти не допустити до землі. В додатку законопроект не передбачує способу поклигування тих представників. Цю справу вирішить, щойно спільний розпорядок трох міністрів: земельної реформи, скарбу і рільництва та державних дібр.

Та досить вглублятися в подробиці проекту п. Копчинського. Я мабуть не скінчивби, як що забажавби розтрясати точку за точкою, того дивоглядного закону проекту. Мета того проекту вже означена: не йде тут про правдиве розвязанне рільної проблеми, але про те, щоби дати послам заатакованим виборцями матерiял на те, щоби боронити свої загрожені мандати. Ясно, що запитаете мене: яку розвязку проблеми пропонуємо ми?

На руки маршалка ми зложили наш внесок у справі реформи земельних відносин шляхом вивласнення поміщицької землі без викупу та передачі її селянам. Ось найважнійші точки цього внеску:

1. Приватна земельна власність покищо 30 гек. (50 морг.) підпадає цілковитому і негайному вивласненню без ніякого відшкодовання по проголошеню закону На внесення громадських земельних комісій може бути вийнята з вивласнення земельна власність понад 30 гек., але не перевисшаюча 60 гек. Поділ земельних маєтків на українських і білоруських землях в кольонізаційних цілях поміж досадників, а також доконаний з метою забезпеки перед вивласненням касується.

2. Вивласнене приватне майно, а також державні добра (скарбові та донаційні), духовні, монастирські, церковні та парохіяльні добра релігійних громад, через парцельовані та помонастирські добра вкупі з усім живим і мертвим інвентарем переходять у розпорядження громадських і повітових земельних комісій.

3. Для проведення закону про вивласнення землі та передачу її працюючому людові покликується до життя громадські, повітові, окружні та головні земельні комісії. Громадські комісії повстають шляхом загальних виборів між селянами та робітниками.

4. Надїл землі є безплатний. При наділі першенство мають всі ті, що працювали на вивласнених просторах на українських землях у Східній Галичині, на Волині, Підляшу, Холмщині а також на білоруських землях виключне право земельних наділів прислугує місцевому безземельному та малоземельному населенню без ріжниці національности. Ступінь малоземельности кождої округи головна земельна комісія, беручи на увагу місцеві умовини. До наділу кваліфікують на основі закону громадські земельні комісії Наділ землі для осіб, що не належать до ніякої з наведених категорій, є незаконний і вважається за недійський.

5. Ліси не підлягають ні вивласненню ні подїлови, та переходять у цілости на власність держави. Організація управи лісів, а також способи заосмотрення населення в будівельний матеріял з державних лісів буде означена шляхом окремого закону.

Наведений внесок не удостоївся маршалком приняти тому, що він неконституційний.

Не маю наміру полемізувати з п. маршалком, одначе не можу не ствердити, що при ниніших відносинах у Польщі при беззастережному пануванню общарників і капіталістів, таке розвязаня земельної реформи не можливе. В державі такої господарської будови, як Польща земельна справа є найважнійшою суспільною проблемою. Розвязання земельної проблеми в Польщі, тобто наділення селян землею, що є нині власністю общарників, є рівнозначне з цілковитим знищенням поміщицької кляси.

А чейже поміщики в Польщі є найкраще зорганізованою клясою, що розпоряджує рішаючими впливами і має для своїх послуг весь державний апарат. Треба тому цілої наївности чи політичної надії облуди польської лівиці а в першу чергу ППС. і „Визволення" — щоби себе обманювати, та одурювати своїх виборців надією, що завдяи проголосування якогось соймового закону можна буде провести його в життя Земельну реформу навіть ухвалену не треба через те вважати за заспокоєння земельного голоду. Предложений урядовий проект до приняття. Відшкодування за землю для обшарників є великою несправедливостю. та є рівночасно найкращим засобом для спаралiжування земельної реформи.

Фелікс Фехенбах.*)

ПОДВІЙНА МОРАЛЬ.

Раз впав вовк до ями. Вже не думав инакше, лише, що прийдеться йому там згинути. Аж тут в останній вже потребі, побачив, що тамтуди переходила череда овець.

Вовк давай стогнати і плакати. А що знав строгість звичаїв і побожність овечок, почав почав їм пояснювати, якою то великою кривдою булоб для нього, колиб не вратували йому життя, котре, щи можна вратувати. А потім сказав, що коли поможуть видістатися з ями, зложить їм торжественне приреченне, що ніколи вже, ніколи не розшарпає ні одної вівці, ані не зїсть. Крім того вплине на своїх свояків, щоби постановили тесаме.

Вівці нараджувалися.

Одна вівця, котрої ягнятко вовк недавно забрав, хотіла оставити його в ямі. Так спокійні будуть перед дальшими злочинами вовка. Инші вівці признали правду цим словам. Аж тут виступив старий баран. Він завдяки своїм літам мав великий вплив у череді та вчив ягнятка життевої мудрости й овечих обичаїв. Він сказав:

— Наші прадіди строго додержували звичай, щоби не примінювати насилля супроти ніякого сотворіння. Не згадувати вже про це, щоби відбирати життя. Нарушення цього закона вважали найтяжчим надужиттям. Вовк приобіцяв нам, що не лише сам не зробить нам ніякої кривди, коли видобудемо його з ями, але, ще вплине на своїх свояків, щоби з ними жили в приязни. Тому я є за тим, щоби вовка вирятувати, бо так виконаємо не лише звичаєве право, але рівночасно забезпечимо собі користи.

Промова старого барана переконала овечки, тому рішили помогти вовкови.

Найстарші з череди підійшли до ями. Там мусів вовк іще раз повторити своє приреченне та присягнути, що ані він, ані його свояки не поповнять ніякого проступку супроти овець.

Потім вівці приточили спільними силами пень дерева, зваленого бурею і зісунули його до ями. Вовк після великих трудів видрапався на верха. Та я лише найшовся на волі, хоч прирікав, що инше, напав на череду й схопив молоду овечку. Инші кинулися втікати перед віроломним розбишакою.

Нещасна жертва легкодушности дрижала з трівоги по всьому тілі і благала, щоби дарував її життя. Але вовк не зворушився.

Зневірене ягнятко памятаючи науки старого барана, звернулося дріжучим голосом до вовка:

— Чи не знаєш, що то тяжкий проступок відбирати комусь життя?

— По звичаю овець — була глумлива відповідь.

— Коли ти був у ямі, поклинувався ти сам на це право і присягав нам приязнь.

— Тоді був я у потребі і потребував вашої помочі.

— Алеж бо не можеж признати иншої моралі, коли ти в біді, а иншої, коли тобі є добре. Годі складати присягу, щоби її за хвилю зломити.

Злочинець пробурмотів цинічно:

Від вовка не можеш жадати, щоби жив на основі принціпів овечого роду.

— Таж мусить обовязувати якесь право, яким довинен користуватися вовк — зітхнуло в розпуці ягня.

— Що маю робити і як поступати — Про це може рішати моя сила і моя свобода рухів.

— То страшна мораль!

— Страшна для овець, — відповів кровожадний грабіжник — але не для вовків!

І розшарпав моральну вівцю потім зїв її.

*) Фелікс Фехенбах, бувший секретар покійного міністра Баварії Курта Айснера, ...

КАМЕЛЕОН.

Один дипльомат держав на свому дворі на селі камелеона, щоби нищив численні мухи.

Одного дня зібралося у нього в гостях численне товариство панів. Розмовляли про події з політичного життя і про людей звязаних з ним. При цьому згадали одного змінчивого політика, котрий загально уходив за політичного камелеона.

Читвероногий камелеон сидів тоді в куті й почув, що якогось чоловіка назвали його йменням. То його дуже счудувало. Ждав нетерпляче, аж відійде останній гість, потім спитав свого пана про свого двоніжного йменника.

— Ти можеж змінювати свою шкіру залежно від гумору й настрою, — відповів запитаний. — Ти є зелений, жовтий, червоний аби синій. Чоловік про котрого питаєш, приймає за свої політичні погляди то тої, то цієї ґрупи, так, що виступає уже майже в стільки відтінях, скільки є політичних ґруп. Наслідкої тої його змінчивости назвали його політичним Камелеоном.

Цією відповідю дуже вразився четвероногий і не хотів признати такого порівнання:

— Моя зміна краски чисто зовнішня: то наче надягання одежі, щораз иншої краски. Але я при цьому не зміняю характеру, ані моїх переконань.

— Помиляєшся, — сказав дипльомат — політичний камелеон, коли зміняє краску, не зміняє ані характеру, ані переконань.

—А чомуж то? — хотіло знати наївне сотворінне.

— Бо не має, ані одного, ані другого — була недбала відповідь досвідченого державного мужа.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подаеться до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свободи", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з данним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошенне має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що не поміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".

ЧИ Є НА СУМАТРІ МАЛПОЛЮДИ?

(ТАЄМНИЧИЙ „СЕДАПА").

Голяндський уряд рішився вислати на Суматру наукову експедицію. Хотів врешті розвідати, чи то правда, є, що в пралісах, головнож в окрузі Палембанг і Лямпонг на півдні острова жиють малполюде. Тубильці, оповідають, що на Суматрі є досить таких малполюдей. Називають їх „седапа". Науково ще не доказано, чи то незнаний досі рід малп, чи малполюде, цебто дійсно ступінь сотворінь між малпами і людьми. Тубильці також не знають щось близшого сказати про седапу. Знають лише на Суматрі жиють такі звірята. Але вони такі боязкі, полохливі, що незвичайно тяжко підійти близько до них.

Голяндський часопис „Де Тропіше натур" звідомляє, як то одинокому мисливцеві, Голяндцеві Ван Герварденові пощастило побачити одного „седапу". То було на ловах в жовтні 1923 р. Він оповідає про стрічу з цим дивним сотворінням таке:

„Я ждав під деревом, що майже однороке росло недалеко пралісу. Ждав на дичину. Нараз в горі понад собою чую якийсь шелест. Поглянув я сюди-туди, але не побачив нічо. Та коли я щераз обійшов довкола дерева, побачив я темнобуре сотворіння. Стояло на галузі, тілом притулилося до пня дерева, начеб думало, що так певно не запримічу його.

З радощів аж страх пройняв мене. То міг бути лише „седапа". Мисливці зрозуміють, що я почував у цю хвилину. Спочатку не робив я нічо, споглядав лише разураз на звіря, що кілька метрів горі надімною стояв неповорушно, притулившись до дерева. Я рушницю держав увесь час готову до стрілу й голосним криком старався звернути на себе увагу звіря. Але „седапа" не ворушився.

Я старався підійти до дерева, але й це не здалось на нічо. Поклав я рушницю на землю й хотів тепер попробувати наблизитися до звіря. Ледви на який оден або півтора метра виліз я на дерево, як сотворіння надімною наче ожило. Звір перехилився в бік і я міг тепер бачити його волосся на голові, чоло й пару очей, що трівожно поглядали на мене. Рухи його спочатку були повільні й обережні, а тепер нервові й схвильовані. Щоби краще приглядатися звіряти, я знову зіскочив на землю.

Спереду „седапа" був також оброслий. Але краска тут була трохи яснійша, як на спині. Дуже темне волосся на голові сягало аж до плечей. Голова, здавалося мені, була більше гостро-кінчаста як людська, лице брунатної краски майже незаросле волоссям, а чоло можна сказати більше високе як низьке. Брови тої самої краски що волосся на голові й дуже великі. В очах не було нічо надзвичайного, вони були темні, дуже поворушні, пригадували дуже людське око. Ніс широкий, але не безформенний та подобав на ніс Кафрів. Уста зовсім звичайні, але рот незвичайно широкий, зуби гострі, лискучі. Руки трохи зарослі. Рамена (коли „седапа" стояв) сягалисягали аж понизше колін, отже були незвичайно довгі. „Седапа" міг бути високий на якого півтора метра.

Лице не було погане або відразливе й непохоже на малпяче. Але нервові, непостійні рухи очей і уст пригадували лице полохливої малпи. Я почав успокоювати „седапу" (так як успокоюється приговорюеться й до инших звірят, коли вони сполошаться), але слова мої не зробили на нього ніякого враження. Коли я потім звернув рушницю на „седапу", почув я жалісне „гу-гу". У відповідь почулись зараз із сусіднього ліса такі самі жалісливі звуки.

Я знову поклав рушницю на землю, щераз виліз на дерево. Вже майже досягнув я саму долішню гіляку, але тутже „седапа" почав лізти здовж по гилі, причепився самого її кінця, а потім із висоти яких трьох метрів скочив на землю. Я мерщій зіскочив також на землю, але заки ще я міг прицілитися з рушниці, „седапа" був уже яких трицять метрів далеко від мене та біг усе дальше, покрикуючи таксамо жалісливо. А тепер може читачі не зрозуміють, чому я не стріляв, як побачив розвіяне волосся втікаючого звіря. Мені нечайно здавалося, що я поповню злочин. злочин. Один-одинокий стріл був би розяснив тайну, якою „седапа" окутаний. Я щераз прицілився, тай щераз опустив рушницю. Я якось не міг обтяжувати моєї совісти чимсь, що мені в цю хвилину здавалось злочинним убивством".